

استفاده از معیارهای ایزو ۹۰۰۰ در آموزش پزشکی

دکتر اکبر بهداد*، دکتر مهرداد حسین پور**

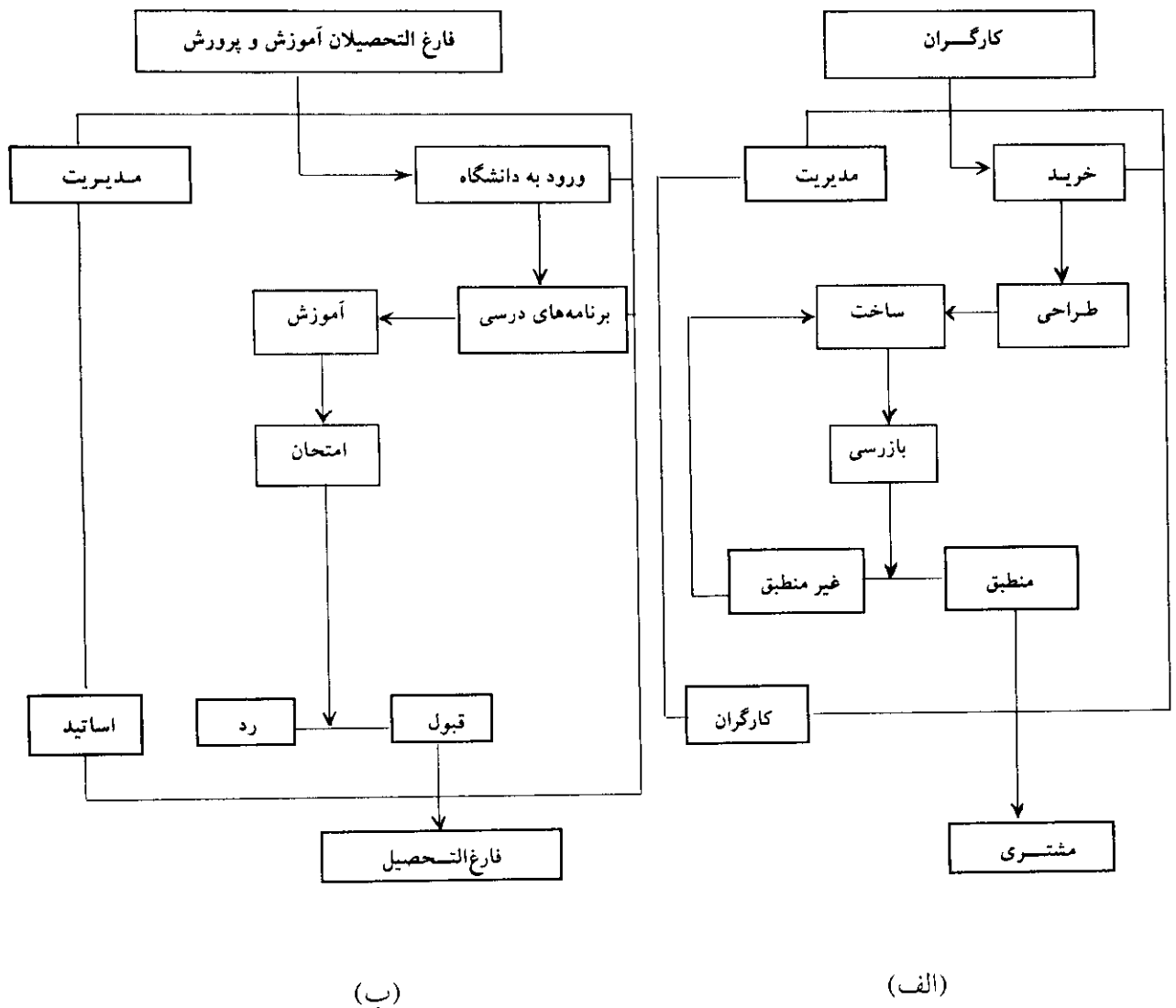
صنایع و آموزشی در ایزو ۹۰۰۰ را می‌توان در چهار محور ایجاد نظام کیفیت، کنترل کیفیت، تضمین کیفیت و بهسازی کیفیت تقسیم نمود (۵).

شمای شماره ۱ الف ساختار نظام کیفیت در سری ایزو در کارخانجات را نشان می‌دهد (۷). مطابق این شکل در ابتدا مواد خام پس از خرید وارد کارخانه شده و طبق طراحی موجود در کارخانه، تحت فرآیند و ساخت قرار می‌گیرند. در مرحله بعد، مواد ساخته شده مورد بررسی و آزمایش قرار می‌گیرند و در صورت قابل قبول بودن به مشتری ارائه می‌شود. محصولات نامنتقل نیز مجدداً بررسی و تحت ساخت قرار می‌گیرند. کلیه عملیات فوق توسط کارگران کارخانه و تحت نظارت مدیریت آن انجام می‌شود. در شمای شماره ۱ ب (۷)، مدل پیشنهادی بر اساس مدل فوق‌الذکر جهت بررسی وضعیت آموزش پزشکی مشاهده می‌شود. در این مدل، فارغ‌التحصیلان آموزش و پرورش پس از پذیرفته شدن، وارد دانشگاه علوم پزشکی (دانشکده پزشکی) شده بر اساس برنامه‌های آموزشی موجود (علوم پایه و بالینی) پس از طی ۷ سال آموزش در صورت قبولی از امتحانات مختلف فارغ‌التحصیل می‌شوند. بدین ترتیب در این مدل، طبق تعریف سازمان استاندارد انگلستان (۱)

بدون شک، هر نوع تغییری در آموزش پزشکی سنتی که سالها در دانشگاهها اعمال می‌شده، بسیار دشوار است. تغییر در باورهای صاحبان علم در دانشگاهها که منجر به تحول در برنامه‌ها و نحوه آموزش پزشکی در ابعاد علم، مهارت و رفتار شود، نیاز به برنامه‌های مستمر، برگزاری کارگاهها، بحثها و ایجاد تغییرات در آگاهی، نگرش و رفتار مدرسان (۲) و مدیران دارد. از طرف دیگر، امروزه کیفیت از مهم‌ترین موضوعات مورد توجه طراحان سیستمهای مختلف و از جمله سیستمهای آموزشی است و این توجه با اقدام سال ۱۹۸۷ سازمان بین‌المللی استاندارد در تهیه و تدوین استانداردهایی موسوم به سریهای ایزو ۹۰۰۰ جهت سیستم‌های کنترل کیفی شدت یافته است. سری استاندارد ایزو ۹۰۰۰ که عمدتاً جهت کارخانجات در نظر گرفته شده می‌تواند در سایر موارد و از جمله آموزش نیز قابل استفاده باشد و تاکنون چند مؤسسه آموزشی محدود نیز توانسته‌اند گواهی استاندارد دریافت نمایند (۴، ۵). در مقاله حاضر بر اساس روش مدل سازی، نحوه استفاده از استانداردهای ایزو ۹۰۰۰ در آموزش دانشگاهی ویژه دانشجویان پزشکی ارائه می‌گردد. امروزه مهم‌ترین وظایف مدیران سیستمهای

* دانشیار گروه جراحی - دانشگاه علوم پزشکی اصفهان: اصفهان - بیمارستان الزهراء - گروه جراحی عمومی - تلفن ۶۶۹۲۱۸۰ - ۰۳۱۱ (مؤلف مسئول).

** دستیار گروه جراحی - دانشگاه علوم پزشکی اصفهان.

شماره ۱: مقایسه مدل‌های کارخانه (الف) و آموزش (ب) در ایزو ۹۰۰۰.

Race و (۶)، یادگیری (وابسته به دانشجو) از آموزش (وابسته به استاد) بسیار مهم‌تر است. استانداردهای سری ایزو ۹۰۰۰ برای مدیران ارشد (مسئولین دانشگاهها) و کادر رهبری سازمان نقش ویژه‌ای قائل است و مدیریت موظف است که خط مشی کیفیت که همان اهداف و جهت‌گیری کلیه سازمان (مؤسسه آموزشی) در رابطه با کیفیت است را تدوین، اجرا و حفظ کرده، مسئولیتها و اختیارات را مشخص کرده و

محصول مؤسسه آموزشی عبارت است از: افزایش مهارت، دانش و تکامل فردی دانشجو به دنبال فعالیتهای آموزشی. کلیه فعالیتهای فوق‌الذکر توسط اساتید دانشگاه و زیر نظر مدیریت دانشگاه انجام می‌گیرد. در این مدل، دانشجویان به عنوان مشتریان سیستم آموزشی دانشگاه مورد نظر می‌باشند و منظور از مفهوم آموزش توجه به هر دو مفهوم یادگیری و آموزش است، زیرا طبق نتایج مطالعات Barnett (۳)

این مرحله کنترل فرآیند، تدوین روشهای آموزشی مختلف، فراهم کردن تجهیزات مناسب و کنترل آن بر اساس نیازهای آموزشی قرار داده می‌شود. (روشهای آموزش شامل روشهای سنتی تا روشهای جدید از جمله PBL (Problem based learning) و ... متفاوت می‌باشند). در مرحله ممیزی داخل کیفیت، نتایج حاصل از فعالیتهای انجام شده، در هر قسمت مورد بررسی قرار می‌گیرد (نحوه پذیرش دانشجو، تعیین نیازهای آموزشی، تطابق محتوای دروس با نیازهای آموزشی، نحوه تدریس و ارزشیابی و درصد موفقیت دانشجویان).

در این مدل تضمین کیفیت عبارت است از استفاده از اقدامات پیشگیری در سیستم آموزشی. بدین ترتیب در صورتی که نتایج ممیزی داخلی نشان دهنده نقضی در سیستم آموزشی باشد، مسئولین در ابتدا در صدد رفع نقص بر آمده و سپس با استفاده از راه‌حلهای مناسب، از وقوع مجدد آن جلوگیری می‌کند.

منابع مورد نیاز را تأمین کند. وجود تعهد در اجرای نظام کیفیت از مهم‌ترین نیازهای این نظام می‌باشد. در این مدل سیستم کیفیت عبارت است از ایجاد و حفظ روشی جهت کسب اطمینان از تطابق محصول با نیازهای مشتری. در این مرحله برنامه ریزان سازمان باید نیازهای آموزشی را تدوین کرده و سپس بر اساس آن، برنامه‌های آموزشی مناسب جهت دسترسی به رفع نیازها طراحی کنند. در این مسیر، اجزای اصلی سیستم کیفیت عبارت خواهند بود از نظام نامه کیفیت، روشهای اجرایی، دستورالعملهای کاری و حفظ سوابق کیفیت. در بند کنترل طراحی، به منظور تطابق برنامه‌های درسی با نیازهای آموزشی دانشجویان، می‌توان از کمیته‌های ویژه استفاده نمود. در بند خرید، مسئولین سازمان بایستی از تطابق مواد اولیه با نیازهای سازمان اطمینان حاصل کنند. در این مرحله، طراحی دقیق نحوه پذیرش دانشجو و تنظیم صحیح سوالات کنکور سراسری نقش زیادی دارد. در

منابع:

- ۱- طاهری محمد. آشنایی با استانداردهای سری ایزو ۹۰۰۰. شرکت سهامی پتروشیمی اصفهان، ۲-۱، ۱۳۷۷.
- ۲- مردی علی؛ عزیزی فریدون؛ لاریجانی باقر؛ جمشیدی حمیدرضا. سلامت در جمهوری اسلامی ایران: از چاپ یونسف جهت مرکز تحقیقات غدد درون‌ریز و متابولیسم دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی. تهران: ایران، ۸۴۱، ۱۳۷۷.
- 3- Barnett R. Improving higher education: Total Quality Care. 12(2): 15-18, 1992.
- 4- Ellis R. A british standard for university teaching? In: Ellis R. Quality assurance for university teaching: From OUB: USA, 1108-15, 1993.
- 5- Free man R. Quality assurance in training and education: how to Apply BS 5700 (ISO 9000) and standard: From Kogan Page. London: UK, 2118-30, 1993.
- 6- Race P. Never mind the teaching feel the learning. Quality Assurance in Education. 1(2): 40-3, 1996.
- 7- Shutler P.; Crawford L. The challenge of Iso 9000 certification in higher education. Quality Assurance in Education, 3: 152-61, 1998.